

דבר תורה לפרשת כי תשא - הרב ד"ר מאיר ליכטנשטיין

אַהֲבַת צְדָקָה וְתִשְׁנֵא רָשָׁע

יש להניח, שבאוזני כל השומע בקריאת התורה של שבת כי תשא את התיאור של חטא העגל, מהדהדת שאלתו של משה רבינו לאחיו אהרן הכהן: "מָה עָשָׂה לָךְ הָעָם הַזֶּה כִּי הִבֵּאתָ עָלָיו חֲטָאָה גְדֹלָה". ניסוח השאלה – "מָה עָשָׂה לָךְ הָעָם הַזֶּה" – מניח כדבר המובן מאליו, שאהרן נאנס לתת את ידו לעשיית עגל. גם אם כך, כמה קשה להבין את התנהלותו של אהרן הכהן, המשתף פעולה עם העם הנקהל עליו, יוצר בחרט עגל מנזמי הזהב שהם פרקו מאזניהם, ומכריז: "חַג לָהּ מָחָר".

ידועים דברי רש"י בשם המדרש, המציע הצעות שונות מה אהרן ראה בפסוק – "וַיֵּרָא אֶהָרֹן וַיִּבֶן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו". עיקר ההצעות השונות, שהן דברי סנגוריה על אהרן, שהוא נקט בטקטיקות שונות כדי למנוע את החטא או למזער נזקים. וזה לשון רש"י:

ומדרשו בויקרא רבה, דברים הרבה ראה אהרן:

1. ראה חור בן אחותו, שהיה מוכיחם והרגוהו, וזהו 'ויבן מזבח לפניו' – ויבן מִזְבֵּחַ לְפָנָיו.
2. ועוד ראה ואמר מוטב שיתלה בי הסירחון ולא בהם,
3. ועוד ראה ואמר אם הם בונים אותו המזבח, זה מביא צרור וזה מביא אבן, ונמצאת מלאכתן נעשית בבת אחת, מתוך שאני בונה אותו ומתעצל במלאכתי, בין כך ובין כך משה בא:

הדברים מצטרפים לתסריט מלוכד, שעיקרו שאהרן אחז בטקטיקה של הימנעות מעימות יחד עם תרגילי השהייה. אהרן ראה את חור זבוח לפניו והבין שמנוי וגמור עם העם לעשות להם "אֱלֹהִים אֲשֶׁר יִלְכוּ לְפָנָיו", וכי התנגדותו לא תמנע את עשיית העגל. לכן הוא בחר באסטרטגיה של שיתוף פעולה עם העם. בכך הוא קיווה למעט באשמתם, יחד עם נקיטת טקטיקה של השהייה, שמטרתה להרוויח זמן עד הגעתו של משה רבינו. הדפוס הזה של אהרן, נכשל כישלון חרוץ, וסופו של דבר העם חטא בחטא חמור שאהרן שותף לו. כמה מנוגד הדפוס הזה של אהרן, לדפוס התגובה האקטיבי של משה רבינו היורד מן ההר ומתעמת ישירות עם החוטאים, שורף את העגל באש והורג את החוטאים. דומה שהמאזין לקריאת התורה, המציב זו כנגד זו, את דרכו הדיפלומטית של אהרן מול דרך הקנאות של משה רבינו, יגיע למסקנה הבלתי נמנעת אודות עדיפות הקנאות על פני הדיפלומטיה. זאת ועוד, אין בדברי הסנגוריה האלו בכדי להקהות את עוקץ הביקורת של משה על אחיו. המאזין לקריאת התורה ודאי תמה על כך שאהרן לא הוסר מכהונתו בעקבות כישלונו הגדול בחטא העגל.

לאמתו של דבר, רש"י ציטט את דברי המדרש באופן חלקי. כמה מאלפים ומפתיעים דברי המדרש במקורם בויקרא רבה, פרשת צו, פרשה י', המוקדשים לשבחו של אהרן הכהן. המדרש פותח בפסוק: "אַהֲבַת צְדָקָה וְתִשְׁנֵא רָשָׁע עַל כֵּן מִשְׁחָד אֱלֹהִים אֱלֹהֵיךָ שְׂמֹן שְׁשׂוֹן מִחֲבֵרֶיךָ" (תהלים מה, ח), ו'פותר' אותו שהוא מוסב על

אהרן. התנהלותו של אהרן בחטא העגל מאופיינת על ידי המדרש כהתנהלות של "אַהֲבַת צְדָק וְתִשְׁנָא רְשָׁע", ולכן הוא זוכה לכהונה גדולה:

אמ' לו: אהרן,

'אהבת צדק' – אהבת לצדק את בניי.

יותשנא רשע' – שנאת לחייבן.

'על כן משחך אלקים אלקיך שמן ששון מחביריך' - מהו מחביריך? אמ' לו: חייך שמכל שבטו שללוי לא נבחר לכהונה גדולה אלא אתה, 'קח את אהרן ואת בניו אתו'

לשיטת המדרש, לא רק שהתנהגות אהרן בחטא העגל אינה סיבה לשלול ממנו את הכהונה, אלא אדרבה היא הסיבה לבחור בו לכהן! תכונה הכרחית הנדרשת מכהן גדול, שהולך עם אבנים על חזהו ועל כתפיו שעליהן חקוקות שמותיהן של שנים עשר שבטי ישראל, היא היכולת שלו לצדק את בני ישראל, ולמצוא מסילות ללב כולם, כולל הרשעים. והנה תכונה זו נתגלתה אצל אהרן, **דווקא** בשעת כישלונו הגדול בחטא העגל. המדרש מבקש ללמדנו שהכישלון אינו מלמד על כך שמדובר בתכונה שלילית לכשעצמה. אל לנו להיחפז למסקנה נמהרת לוותר על דיפלומטיה.

קו דומה לזה הנקוט בויקרא רבה, יש בתיאור הנפלא של הכישורים הדיפלומטיים של אהרן הכהן, באבות דרבי נתן נוסחא ב פרק כד:

'הוי מתלמידיו של אהרן' - מלמד **שהיה אהרן שואל בשלום בוגדי ישראל** והיה אחד מהם מבקש לעשות עבירה והיה אומר אוי לי מחר יבא אהרן ושאל בשלומי היאך אני משיבו והיה בוש ולא היה סורח.

באמצעות תכסיסים דיפלומטיים, אהרן ידע להשכין שלום בין אנשים שרבו זה עם זה:

וכן איש שהיה צוהב עם חבירו היה אהרן הולך אצלו ואומר לו בני למה צהבת את ריעך עכשיו בא אצלי בוכה ומתחרט, ואומר אוי לי שצהבתי עם חבירי שהוא גדול ממני, הריני עומד בשוק לך ובקש לי ממנו. מניח זה והולך אצל אחר ואומר לו בני למה צהבת עם חבירך עכשיו בא אצלי וכו'. כיון שיצאו לשוק ופגעו זה בזה היו מגנפין זה את זה ומנשקים זה את זה. וכך היה אהרן עושה כל הימים עד שהיה מטיל שלום בין אדם לחבירו.

אהרן אף ידע להשכין שלום במריבות בין בני זוג:

וכן איש שהיה צהוב עם אשתו ומשלחה מביתו והיה אהרן הולך אצלו ואומר לו בני למה צהבת עם אשתך. אומר לו על שסרחה עלי. אי"ל הרי אני עורבה שאינה סורחת עוד עליך מעתה. הולך לו אצל אשתו ואומר לה בתי למה צהבת את בעליך. אמרה לו שהכני וקללני. אמר לה הריני עורבו שאינו מכך ולא מקללך עוד מעתה. וכך אהרן עושה כל ימיו עד שחיה מכניסה לתוך ביתו והיתה מתעברת ויולדת בן ואמרה לא נתן לי הבן הזה כי אם בזכות אהרן. **ויש אומרים יותר מג' אלפים מישראל היה שמם אהרן.**

ניתן את דעתנו לסוף המדרש – למספר הילדים שנולדו בעקבות 'שלוש בית' שאהרן השכין – שלושת אלפים ילדים ששמו אהרן. המספר הזה הוא לא מקרי; זהו הרי מספר ההרוגים בחטא העגל. אי היכולת של אהרן למנוע את חטא העגל הביאה לשלושת אלפים הרוגים, ואותה תכונה עצמה הביאה להולדת שלושת אלפים ילדים.

נסיים בכך שמשה רבינו עצמו, עומד בערוב ימיו, בסיטואציה דומה לחטא העגל – חטא בעל פעור. החטא הזה מתרחש אחרי מות אהרן. וכך, כשם שאהרן עמד לבדו בפרץ מול חטא העגל (ללא משה שעלה להר), כך משה עומד לבדו בפרץ מול בעל פעור (ללא אהרן שעלה להר). והנה כמה מפליא הדמיון בין האחים – כשם שאהרן כשל במניעת חטא העגל, כך משה עומד בוכה וחסר אונים מול חטא בעל פעור. ללמדנו שדין הקנאות כדין הדיפלומטיה. כשאלו עומדות לבדן – הן לא מתכוונות מנצח. מתברר שאין תחרות בין התכונות אלא סוד ההצלחה טמון בתמהיל נכון של עבודת צוות היודעת לשלב כוחות שונים יחדיו. מי לנו מודל טוב יותר לעבודת צוות מאשר שני האחים הגדולים משה רבינו ואהרן הכהן ששילבו תכונות שונות יחד בשליחות הקב"ה – "וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה רְאֵה נָתַתִּיךָ אֱלֹהִים לְפָרְעֹה וְאַהֲרֹן אָחִיךָ יִהְיֶה נְבִיאֲךָ".